În zodia antifraudei. Reflecţii asupra unui control incontrolabil

Cosmin Flavius Costaş

În ultimele zile, paginile puţinelor ziare care mai apar în format tipărit pe hârtie, *breaking news*-urile canalelor de televiziune şi mult mai prezentul spaţiu virtual sunt dominate de ştiri despre descinderi ale inspectorilor antifraudă, spaţii comerciale sigilate în urma suspendării activităţii şi anunţuri bombastice despre amenzii de sute de mii de lei aplicate celor declaraţi *ad-hoc* evazionişti. Ghilotina braţului armat al Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală pare a fi fără milă, iar şeful fiscului declară senin că nu există o limită de la care începe evaziunea fiscală şi prin urmare chiar şi cofetăria sancţionată pentru un plus de 1,50 lei în casă trebuie să plătească.

Într-un fel, aceste acţiuni par să se încadreze într-o logică europeană a lucrurilor. În lipsă de idei şi fără prea multe motive de optimism din zona economiei europene, Comisia Europeană a lansat o campanie intitulată *Time to Get the Missing Part Back*, vizând în principal domeniul taxei pe valoarea adăugată, taxarea economiilor şi a muncii nedeclarate.

Realitatea noastră semibalcanică e însă cu totul alta. Inspectorii antifraudă folosesc, cu încălcarea unui principiu numit în procedura penală şi în dreptul european ca fiind al loialităţii în administrarea probelor, tertipuri nepermise unui funcţionar public (de pildă, plata unui bacşiş de către inspectorul antifraudă „sub acoperire”, urmată de o amendă de 20.000 RON pentru nedeclararea venitului). Aşa-numitele «controale antifraudă» se finalizează cu procese-verbale în care se găsesc, de-a valma, inepţii fiscale, bizarerii juridice şi acuzaţii nefondate, bazate pe o analiză sumară a militarilor fiscului. Inspectorii antifraudă ameninţă, blochează *mall*-uri şi spaţii de agrement, ridică documente, sigilează spaţii, aplică amenzi şi sancţiuni complementare. Este imaginea, apocaliptică, a ceea ce a înţeles fiscul din România despre combaterea evaziunii fiscale.

Senzaţia generală este, în zodia antifraudei, cea a unor controale incontrolabile, iar despre acest lucru merită cu adevărat să vorbim. În lumea fiscală civilizată – ceea ce nu e cazul avanpostului românesc de la periferia imperiului european – nu există control fără reguli. Reamintim, în context, că aşa-numitul «control antifraudă» nu are configurată, la aproape doi ani de la înfiinţarea Direcţiei Generale Antifraudă Fiscală, nicio regulă privind modul în care se desfăşoară acest tip de verificare *sui generis*. Fosta Gardă Financiară, care lucra în paralel cu două regulamente de funcţionare, pare, prin comparaţie, o instituţie civilizată. Recentele contestaţii formulate de contribuabili împotriva proceselor-verbale antifraudă prin care li se estimează obligaţii fiscale de milioane de euro sunt respinse ca fiind fără obiect, apreciindu-se că aceste procese-verbale nu sunt acte administrative fiscale, întrucât nu stabilesc obligaţii fiscale (sic!) şi nu aduc atingere unor drepturi ale contribuabililor. Nimic mai fals, din moment ce: pe de-o parte, estimările referitoare la obligaţiile fiscale stau la baza aplicării unor măsuri asigurătorii (ceea ce ridică problema unor atingeri aduse dreptului la respectul proprietăţii), iar, pe de altă parte, finalitatea sau obiectivul altor controale antifraudă o reprezintă deschiderea sau susţinerea unor dosare penale (caz în care inspectorii antifraudă formulează veritabile „acuzaţii în materie penală”, fără a respecta însă şi exigenţele art. 6 parag. 2 şi 3 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului).

În faţa nebuniei, raţiunea juristului rămâne singura salvare. Se poate observa, în context, că toate măsurile asigurătorii dispuse de către inspectorii antifraudă sunt anulabile, de regulă, din trei motive: nerespectarea obligaţiei prevăzute de art. 9 alin. (1) C.proc.fisc., aceea de a-l audia pe contribuabil înainte de a se dispune instituirea măsurilor asigurătorii; lipsa motivării dispunerii măsurilor asigurătorii, în condiţiile în care inspectorii antifraudă nu probează riscul de sustragere al contribuabilului verificat;

aplicarea unor măsuri asigurătorii disproporţionate chiar şi prin raportare la valoarea creanţelor fiscale estimate. S-ar putea continua, pe linia unei teorii a (ne) competenţei, argumentându-se că un organ de control, care nu are reguli de conduită şi care nu are competenţa de a stabili obligaţii fiscale, nu poate estima obligaţii fiscale şi nu poate lua măsuri de natură fiscală (măsurile asigurătorii). Nu în ultimul rând, ignorarea garanţiilor speciale în materie penală, aplicabilă în cazul tuturor „acuzaţiilor de natură penală” (chiar şi dacă acestea provin de pe o filieră fiscală), poate şi trebuie să antreneze nulitatea măsurilor dispuse în cadrul controlului antifraudă.

În cel mai scurt timp, reglementarea trebuie să pună controlul antifraudă în limitele legalităţii, limite care par a fi brutal forţate, în special în cazul contribuabililor oneşti sau a celor care au săvârşit abateri insignifiante. Altfel, contribuabilii care acum sunt găsiţi acasă vor fi nevoiţi să-şi restrângă expunerea şi afacerile. Ca să folosim exemplul drag Comisiei Europene, în loc de un tort din care lipseşte o parte, nu vom mai avea niciun tort.